

بسم الله الرحمن الرحيم

عملیات رمضان در یک نگاه

نام عملیات: رمضان

رمز عملیات: یامهدی (ع) ادرکنی

منطقه عملیات: زمینی مثلثی شکل که از شمال به کوشک و طلائیه و حاشیه جنوبی هورالهویزه، از غرب به رودخانه اروندرود و از شرق به خط مرزی - از جنوب به بصره و شلمچه

مدت زمان عملیات: از ساعت ۲۱:۳۰ ۱۳۶۱/۴/۲۲ الی ۱۳۶۱/۵/۸ به مدت ۱۸ روز

نوع عملیات: گسترده

وسعت مناطق آزاد شده: ۴۰ کیلومتر مربع (تصرف پاسگاه زید)

اهداف عملیات: حضور قوای نظامی ایران در پشت اروندرود و تسلط بر معابر وصولی بصره و با این امید که در صورت موفقیت امکان پایان پیروزمندانه جنگ فراهم شود.

فرماندهی عملیات: قرارگاه کربلا (مشترک سپاه و ارتش)

سازمان عمل کننده: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و ارتش جمهوری اسلامی ایران

استعداد نیروهای درگیر خودی: ۱۳۳ گردان پیاده - ۲۰ گردان زرهی - ۱۱ گردان مکانیزه و ۱۰ گردان توپخانه (سپاه و ارتش)

استعداد نیروهای درگیر دشمن: ۷۴ گردان پیاده - ۴۹ گردان زرهی و ۲۹ گردان مکانیزه

نتیجه عملیات: تصرف ۴۰ کیلومتر مربع از خاک دشمن (تصرف پاسگاه زید)

خسارات وارده بر دشمن: انهدام ۱۰۷۷ تانک و نفربر، صدها دستگاه خودرو و مقدار زیادی سلاحهای سنگین و نیمه سنگین.

غنائم: دهها دستگاه خودرو و مقدار زیادی سلاح های سنگین و نیمه سنگین.

۱- جغرافیای منطقه ی عملیات:

منطقه عملیات رمضان در سمت چپ جاده اهواز - خرمشهر در داخل خاک عراق حد فاصل کوشک تا شط العرب و در منطقه شرق بصره عراق همجوار با استان خوزستان ایران قرار گرفته است.

مناطق حساس قابل روئیت در خاک ایران عبارت اند از:

- خط راه آهن اهواز - خرمشهر موازی با جاده اهواز خرمشهر از شمال به جنوب منطقه عبور می کند
- ایستگاه راهن آهو - ایستگاه حسینی - ایستگاه گرمداشت
- پاسگاه کوشک و طلائیه در شمال منطقه عملیاتی - پاسگاه زید در میانه منطقه عملیاتی - پاسگاه شلمچه در جنوب منطقه عملیاتی

- جاده شهید شاه حسینی:

جاده شهید شاه حسینی هم که از سه راهی حسینی تا مرز ایران و عراق و پاسگاه زید به صورت شرقی غربی کشیده شده که یکی از مسیرهای اصلی به منطقه عملیات بوده است.

مناطق حساس و قابل روئیت در خاک عراق عبارتند از:

- مثلثی ها:

عراق هیچ وقت فکر نمی کرد خرمشهر را از دست بدهد پس از عملیات بیت المقدس فقط فکر دفاع از بصره بود و تا توانست زمین منطقه را با موانع نظامی مسلح کرد چندین مثلث بزرگ که ضلع پائینی هر یک از مثلث ها حدود ۲۲۵۰ متر و هر یک از اضلاع آن حدود ۱۹۰۰ متر و در هر مثلث سه مثلث کوچک دیگر وجود داشت.

- کانال پرورش ماهی :

طولش ۲۹ و عرضش یک کیلومتر است عمق آب در کناره هایش نیم متر، در اواسط کانال به ۲/۵ متر هم می رسد سیل بندهای حاشیه کانال به ارتفاع یک و نیم و عرض ده متر کانال را به دژی مستحکم بدل کرده اند در ضلع غربی کانال هم جاده ای کار نقل و انتقال را در طول کانال میسر می سازد آب کانال را با نهرها و کانال زوجی کنترل می کنند کانال از مواضع مهم پدافندی عراق و همیشه عبور از آن در مباحث نظامی مطرح بود شمال کانال نهر کتیبان است که از فرات جدا شده و آبش را داخل کانال پمپاژ می کنند در مرحله اول عملیات رمضان یکی از بزرگترین پیش روی های دوران جنگ در یک مرحله انجام شد و رزمنده ها تا نهر کتیبان پیش روی کردند.

- نهر کتیبان:

نهریست در شمال کانال ماهی که آب کانال ماهی را توسط پمپاژ کردن از این نهر تأمین می کند.

- آبگرفتگی شمال شلمچه: منطقه ای که ارتش عراق جهت جلوگیری از عملیات رزمندگان اسلام در آن منطقه آب رها کرده بود.

- **شهر بصره:** دومین شهر مهم و پایتخت اقتصادی عراق است. در عملیات رمضان رسیدن به نزدیکی این شهر و در صورت امکان تصرف آن هدف لشکریان سپاه اسلام بود.

- **شهر تنومه:** یکی از شهرهای مهم عراق در منطقه ی عملیات رمضان که به عنوان سرپل جهت تصرف بصره تعیین گردید.

- پاسگاه زید:

پاسگاه زید در نوار مرزی ایران و عراق قرار دارد از شمال شرقی جاده ی خاکی ایی منشعب و از ایستگاه حسینی می گذرد، از غربش جاده آسفالت اهواز خرمشهر، منطقه ی زید تا پیش از عملیات رمضان اهمیت نداشت اما رزمندگان با ورود به نوار مرزی شرق بصره پاسگاه عراقی زید را گلوگاه ورودی و نقطه شاخص برای دو محور شمالی و جنوبی عرصه نبرد رمضان می شناختند. و آب و هوای گرم و خشک و در زمستان شبهای سرد و روزهای گرمی دارد.

۲ - سابقه نظامی:

از نظر نظامی منطقه قبل از عملیات رمضان سابقه آنچنانی ندارد و فقط در عملیات الی بیت المقدس درگیری های پراکنده ای در منطقه جهت تثبیت دژ مرزی انجام گرفته است و چون یکی از مناطق حساس و سوق الجیشی برای کشور عراق می باشد. واقع شدن شهر بصره دومین شهر و پایتخت اقتصادی عراق در این منطقه اهمیت این منطقه را بالا برده است، ایجاد موانع مصنوعی قبل از انقلاب اسلامی توسط مستشاران خارجی با هماهنگی دولت عراق در این منطقه، این نظر را تائید می کند .

۳- فضای سیاسی مملکت و بین المللی

- استراتژی ایران - تنبیه متجاوز

پس از فتح خرمشهر و برتری سیاسی - نظامی ایران که پیش بینی می شد که زمینه اتمام جنگ فراهم شود و نظام بین الملل به طور جدی و با در نظر گرفتن عدالت و تنبیه متجاوز پایان جنگ را پیگیری کند، همان گونه که درباره بسیاری از جنگ های بین المللی چنین شد . اما برعکس آمریکا و غرب در جهت حفظ حکومت عراق و فشار بر جمهوری اسلامی ایران تلاشهای خود را آغاز کردند آمریکا بدون توجه به حقوق قانونی جمهوری اسلامی در پی تحمیل مذاکره بدون شرط به ایران بود. در مجموع قدرت های بزرگ در تلاش بودند که مذاکرات صلح در شرایطی انجام شود که جمهوری اسلامی در موضع برتر نباشد. از سوی دیگر به دلیل عدم اعتماد به شخص صدام، ایران صلح بدون تضمین لازم را نمی پذیرفت زیرا هیچ اعتمادی به دولت عراق و تعهدات آن وجود نداشت عراق به دلیل قرار گرفتن در موقعیت ضعف مسئله صلح را مطرح کرد در حالی که هیچ تغییری در ماهیت رفتار سران این رژیم مشاهده نشد پافشاری عراق به ادعاهای قبلی عدم پذیرش قرار داد ۱۹۷۵ ، حضور در بخشی از خاک ایران و ادامه تجاوزات تائید این مدعا بود بنابراین تلاش عراق و مجامع بین المللی و کشورهای منطقه برای طرح صلح نه از روی

اعتقاد بلکه به دلیل شرایط حادی بود که آنها در موضع ضعف قرار داشتند و منافعشان را تهدید می کرد لذا آنها در طرح صلح جدی نبودند و هدف اصلی آنها گرفتن زمان از جمهوری اسلامی و چیرگی بر اوضاع دگرگون شده بود شورای امنیت سازمان ملل نیز هیچ گونه اعتنائی به حقوق و نظرات ایران نمی کرد و در این وضعیت نیز به شکل دیگری درصدد نجات عراق از مهلکه بودند.

و همچنین تصمیم گیرندگان سیاسی و فرماندهان نظامی ایران با توجه به برتری ایران در این زمان حاضر نبودند بدون دستیابی به حداقل امتیاز که تنبیه متجاوز و گرفتن غرامت بود قرارداد پایان جنگ را امضاء کنند.

- علی اکبر ولایتی، وزیر وقت امور خارجه ی ایران طی دوران جنگ هشت ساله، در خصوص نظر امام خمینی ره پیرامون استمرار جنگ پس از فتح خرمشهر می گوید:

شاید نظر اولیه ی امام این بود که ما به داخل خاک عراق نرویم و فقط سرزمین های اشغالی خودمان را آزاد کنیم. چون در زمانی که خرمشهر فتح شد، هنوز قسمت های مهمی از سرزمین ما در دست نیروهای عراقی بود... اما خلطی که بعضی ها می کنند یا مطلع نیستند، یا مطلع اند ولی مقاصد دیگری دارند این است که به مردم القاء می کنند که ما خرمشهر را که گرفتیم، همه سرزمین هایمان آزاد شد. در حالی که این طور نبود، چند هزار کیلومتر مربع از خاک ما در طول مرز، در اشغال عراقی ها بود، لذا در آن شرایط توقف جنگ معنا نداشت، امام به هیچ وجه نگفتند بعد از فتح خرمشهر جنگ را متوقف کنیم، این حرف قطعاً دروغ است. اگر کسی سندی دارد بیاورد. در آن مقطع توسط عراق هم پیشنهاد صلح نشد، پیشنهاد عراق بیشتر آتش بس بود تا صلح. این دو با هم فرق می کنند. ما هم آتش بس را نمی پذیرفتیم. فلسفه ای که پشت عدم پذیرفت آتش بس بود این بود که اگر ما آتش بس را بپذیریم ولی همچنان خاک ما در اشغال عراق باشد به تدریج عراقی ها در سرزمین ما جا خوش می کنند و جا پایشان محکم می شود و بر سر ما همان بلایی می آید که بر سر فلسطینی ها و اعراب همسایه ی فلسطین، توسط اسرائیل آمده است... ما تجربه ی تلخی را در پیش روی خودمان در منطقه داشتیم. استدلال ما این بود که اگر ما آتش بس را بپذیریم، در حالی که عراقی ها در خاک ما هستند، چون بخش مهمی از جبهه ی ما را مردم داوطلب پر کرده اند، این داوطلبین، سرخانه و زندگی شان بر می گردند و جبهه خالی می شود در حالی که از سوی عراقی ها، نیروهایی که خاک ما را اشغال کرده بودند، نیروهای منظم و حقوق بگیر بودند. پس این حرفی که از حضرت امام نقل می کنند نادرست است. امام با توقف جنگ مخالف بودند، توقف جنگ یعنی آتش بس. بعد از فتح خرمشهر ایشان با توقف جنگ موافق نبودند، ولی راجع به اینکه ما به داخل خاک عراق برویم حرف داشتند، خدمت امام منتقل شد که اگر قرار است ما سرزمین های خودمان را آزاد بکنیم، غرامتی بگیریم، باید اهرمی در دست داشته باشیم. ما قصدمان این نیست که بخشی از خاک عراق را ضمیمه خاک ایران کنیم، اما همان طور که آنها بخشی از خاک ما را در اشغال خودشان دارند، ما هم اگر بخشی از خاک عراق را در اشغال داشته باشیم، یک اهرم متقابلی خواهیم داشت تا روزی که می نشینیم و مذاکره می کنیم، بتوانیم از موضع قدرت سخن بگوئیم نه از موضع ضعف. لذا حضرت امام رضایت دادند... پس امام به هیچ وجه نگفته بودند که جنگ بعد از فتح خرمشهر متوقف بشود.

۴ - فضای حاکم بر جبهه ها

بدلیل پیروزی های بزرگ متوالی در چهار عملیات که منجر به آزادسازی میهن اسلامی از اشغال متجاوزان عراقی گردید و حس پیروزی و توان مقابله با دشمن در کلیه نیروهای رزمنده ایجاد شده بود و رزمندگان به این باور رسیده بودند که میتوانند نه تنها دشمن را از خاک خود بیرون برانند بلکه وارد خاک دشمن شده و بخشی از خاک دشمن را نیز آزاد کنند و رزمندگان اسلام طی این عملیاتها دشمن را وادار به عقب نشینی نیز کردند، که به دلایل عقب نشینی دشمن در ذیل می پردازیم

- دلایل عقب نشینی عراق بعداز عملیات الی بیت المقدس از خاک ایران

الف - ناتوانی در حفظ برتری نظامی و ناتوانی عراق در مقابله با عملیات های گسترده و محدود رزمندگان در جبهه های جنگ و فرو رفتن در لاک دفاعی و پوشاندن نقاط ضعف خود.

ب - تلاش برای تحمیل شرایط جدید سیاسی به ایران با در نظر گرفتن ضعف نظامی در مقابل ایران

ج - عراق با عقب نشینی درصدد این بود که عرصه مبارزه را از میدان های نبرد به صحنه های سیاسی بکشد.

هر چند عراق ادعا می کرد از تمامی اراضی اشغالی عقب نشینی کرده است ولی واقعیت این چنین نبود عراق در جبهه های جنوبی تقریباً از تمام مناطق اشغالی توسط رزمندگان اسلام به مرزهای رسمی عقب رانده شده بود ولی در سایر مناطق هر گاه وضعیت زمین مساعد بود به تجاوز ادامه می داد با نوعی فریبکاری مناطق هموار را رها کرده بود اما در ارتفاعات مانند آق داق قلاویزان و میمک و حمرین مستقر شده بود. یعنی از نظر نظامی مناطق تخلیه شده را همچنان در تسلط داشت. در ضمن امکان تهاجم عراق هر لحظه وجود داشت.

تلاش های عمده ارتش عراق در بعد از فتح خرمشهر به شرح ذیل می باشد

- عقب نشینی به مرزهای بین المللی (اما حدود ۲۵۰۰ کیلومتر از خاک کشور ما در دست دشمن باقی مانده بود) و آرایش جدید در خطوط دفاعی

- دفاع مطلق در زمین و هجوم در سایر جبهه ها عمدتاً هوایی

- تعیین جنگ به عنوان الویت اصلی کشور

- پوشش ضعف های خطوط دفاعی

- کاهش خطهای پدافندی

- صرفه جویی در قوا و حل مسئله گسترش

- کم کردن فاصله عقبه ها با خط مقدم و ایجاد پیوستگی میان آنها

- فراخوانی و بسیج همه جانبه نیروی انسانی

- توسعه سازمان رزم با تشکیل یگانهای جدید و تقویت یگانهای پیاده

- استفاده از تیپ های سه رقیمی جدید (جیش الشعبی) در خط و خارج کردن یگانهای سازمانی

- ایجاد نیروی احتیاط متمرکز و متحرک در سطح سپاه ها

- پرهیز از درگیری و آموزش نیروها

- انجام پاتک بلافاصله پس از حمله رزمندگان اسلام با هدف جلوگیری از توسعه سرپل و الحاق یگانهای ایرانی
- بازسازی سریع و ایجاد استحکامات و موانع متنوع و عمق دار
- خرید تسلیحات پیشرفته

- دلایل عقب نشینی عراق به گفته صدام :

طولانی بودن راههای مواصلاتی ما به جبهه در خاک ایران که موجب مشکل مانور می شد و نیروهای خودی به مسائل دفاع در خاک ایران کمتر اهمیت می دادند راه های مواصلاتی تدارکاتی طولانی در خاک دشمن بود از سوی دیگر ارتباط مرکز فرماندهی با قرارگاه ها و میدان جنگ به علت طولانی بودن فاصله میان آنها مورد تهدید قرار می گرفت در این حالت نیرو های جلو در معرض انزوا قرار می گرفتند بخصوص وقتی که دشمن به طور مستقیم وارد منطقه می شد بر روی این تاکتیک (جناح گرفتن و دور زدن) خیلی تکیه می کند ما مجبوریم برای حفظ جاده ها یا عقبه ها نیروی پشتیبان بیشتری گسیل کنیم. این وضع مسدود کردن معابر نفوذی را بسیار سخت و غیر ممکن می کند چون بیشتر نیروها به این امر، از نیروهای ذخیره هستند و آمادگی ندارند و قادر نبودند معابر نفوذی را مسدود کنند ولی هم اکنون کل امکانات دفاعی برای حفظ خط مقدم فراهم شده و بخش های ذخیره تجربه کافی را بدست آوردند احساس سربازان و ارتشیان ما هنگامی که از اراضی و حقوق خود دفاع می کنند با حالتی که در عمق ۸۰ کیلومتری سرزمین دشمن هستند متفاوت است از عوامل مهم دیگر این بود که دشمن در سرزمین خود می جنگید و بالطبع با محیط آشنایی کامل داشت مثلاً دشمن از رود خانه کرخه و انشعابات و یا رود کارون استفاده می کرد و مسائل پیش بینی نشده ای را برای ما ایجاد می کرد (اصل غافلگیری) و به نیروهای خط مقدم احاطه داشت.

- استراتژی که امریکا در برابر جنگ براساس مدیریت بحران پایه گذاری کرد:

- (۱) از پیشروی ایران جلوگیری شود
- (۲) با فرسایشی کردن جنگ فشار بیشتری به ایران وارد کند
- (۳) مذاکره بدون نتیجه بر ایران تحمیل شود
- (۴) به عراق بیشتر نزدیک شده و از این کشور حمایت جدی تر به عمل آید.
- (۵) متحدان منطقه ای را برای کمک بیشتر به عراق ترغیب کند.

۵ - قبل از عملیات:

- انتخاب منطقه:

عملیات رمضان بر این اساس طراحی شد که با حضور قوای نظامی ایران در پشت رودخانه شط العرب و تسلط بر معابر وصولی بصره ، در ادامه عملیات فتح المبین و عملیات بیت المقدس ، عملاً از نظر سیاسی - نظامی موقعیت مناسبی برای جمهوری اسلامی فراهم آید و یا غرب تن به تغییرات سیاسی درعراق بدهد یا در غیر این صورت ادامه جنگ درآینده از موضع قوی تری برای ایران فراهم شود.

- طرح عملیات:

یکی از طولانی ترین مباحث فرماندهان جنگ در این عملیات ، اتخاذ تاکتیک و ارائه طرح مانوری جامع و کامل بود که در برگیرنده تمام اصول جنگ باشد. ده ها جلسه قرارگاه کربلا و دیگر قرارگاه های تحت امر آن حاکی از اهمیت کار و منطقه و مشکلات احتمالی عملیات بود مشکلات موجود در ارائه طرحی مناسب در این عملیات عبارت بودند از:

جنگ در خاک دشمن، انبوه استحکامات عراق، اختلافات بسیار بین تعداد یگان ها و امکانات و تجهیزات خودی و دشمن؛ برای هجوم به خاک دشمن و انگیزه قوی نیروهای عراق برای دفاع از خاک خود. یکی از مسائل مهم برای فرماندهان - که سبب تغییر و تحولات پی در پی جزئیات و حتی کلیات طرح می شد و تا روز آغاز عملیات نیز همچنان این نگرانی وجود داشت - افزایش استحکامات دشمن بود. پیش بینی می شد که نیروهای خودی بخش عمده ای از توان خود را صرف درگیری با این موانع کنند و بدین ترتیب دشمن زمان را از آنها خواهد گرفت، در نتیجه رزمندگان نمی توانستند به اهداف مورد نظر در جنگ شبانه دست پیدا کنند. از مشکلات مهم دیگر، کمبود نیرو بود. اکثر یگان ها دچار این مشکل بودند و همین سبب می شد که طرح ها با قوت و جدیت اجرا نشود زیرا حتی اولویت های طرح مانور نیز بر اساس تعداد نیرو مشخص می گردید.

- محدوده منطقه عملیاتی :

منطقه عملیاتی رمضان محصور است بین یک زمین تقریباً " مثلثی شکل به وسعت ۱۶۰۰ کیلومتر مربع که از شمال به کوشک و طلائیه و حاشیه جنوبی هورالهویزه به طول ۵۰ کیلومتر و از غرب به رودخانه شط العرب که از تلاقی رودخانه دجله و فرات در القرنه شروع می شود تا شلمچه و خرمشهر بطول ۸۰ کیلومتر و از شرق به خط مرزی شمالی - جنوبی از کوشک تا شلمچه به طول ۶۰ کیلومتر محدود می شود در این منطقه روی رودخانه شط العرب چهار پل ، دو پل در نشوه و دو پل در منطقه تنومه احداث شده است و در جنوب غربی این رودخانه شهر صنعتی بندری بصره است. عراق در شرق بصره با استفاده از تجربیات عملیاتی قبلی و وقفه به وجود آمده در رابطه با حضور ایران در لبنان استحکامات زیادی ایجاد کرد. با احداث موانع و کمین ها و سنگرهای تیربار بسیار منطقه را به مانع مهم باز دارنده در مقابل تعرض نیروهای ایرانی به سمت بصره تبدیل کرد و در قسمت جنوبی مقابل شلمچه با پمپاژ آب رها کرد.

- محورهای تهاجم خودی:

بر اساس طرح مانور قرارگاه فرماندهی مشترک کربلا محورهای تهاجم خودی به شرح ذیل تعیین گردید. محورهای تهاجم بین چهار قرارگاه عملیاتی قدس - فجر - فتح - نصر تقسیم گردید. قرارگاه قدس: ماموریت یافت در شمال منطقه عملیاتی در زاویه کوشک وارد عمل شود. قرارگاه فجر: ماموریت یافت در سمت چپ قرارگاه قدس وارد عمل شود. هر دو قرارگاه پس از درگیری با دشمن و عبور از موانع مثلثی به شط العرب عراق رسیده و قرارگاه فجر با قرارگاه فتح الحاق نماید.

قرارگاه فتح: مأموریت یافت سمت چپ قرارگاه فجر وارد عمل شود و پس از تصرف پاسگاه زید در کنار کانال پرورش ماهی ادامه مسیر دهد تا شمال کانال پرورش ماهی و نهر کتیبان پیشروی را ادامه دهد و با قرارگاه فجر الحاق نماید.

قرارگاه نصر: مأموریت یافت در منطقه شلمچه وارد عمل شود بعد از عبور از آب گرفتگی و کانال پرورش ماهی پشت شهر تنومه عراق با قرارگاه فتح الحاق نماید.

- اهداف عملیات:

پیشروی در خاک عراق، پدافند در کنار اروند از شمال تا جنوب یعنی از نشوه تا خرمشهر و نزدیک شدن به بصره. با موفقیت در این طرح نیروهای سپاه سوم عراق از جمله لشکرهای ۵ و ۶ به طور کامل محاصره می شدند و علاوه بر تصرف بخش وسیعی از حساس ترین زمین منطقه شمار بسیاری از نیروهای دشمن اسیر و مراحل چهارگانه ذیل انجام می شد:

۱- تصحیح وضعیت ناقص خطوط پدافندی در جبهه های جنوب غربی استان خوزستان

۲- تأمین شهرهای آبادان و خرمشهر

۳- انهدام ماشین جنگی دشمن متجاوز

۴- دستیابی به بصره دومین شهر استراتژی عراق

- طرح مانور :

۱- محدوده منطقه عملیاتی ۱۶۰۰ کیلومتر . قرارگاه مرکزی کربلادر طرح عملیاتی تهیه شده برای وصول به کرانه شرقی شط العرب (مانور رخنه ای) را انتخاب و به اجرا گذاشت .

مسئله ی عمده در مانور عملیات ، ضرورت هماهنگی در پیشروی قرارگاه ها از محورهای مختلف و حفظ جناحین بود که اساساً " تحقق اتکاء به تلاشهای مهندسی امکان پذیر بود از آن جا که در منطقه شرق اروند عقبه دشمن فقط متکی به چهار پل در نشوه و تنومه بود پیش بینی می شد که در صورت سرعت عمل و رعایت غافلگیری توام با پیشروی مناسب نیروهای زیادی از دشمن به اسارت در آیند.

۲- استفاده از نیروهای زرهی : عملیات رمضان نخستین عملیاتی بود که یگانهای زرهی خودی به این وسعت وارد عمل شدند و عملیات سوار زرهی اولین تجربه ما در جنگ با عراق بود البته شیوه استفاده از قوای خودی از زره پوش با روش نیروهای عراقی بسیار تفاوت داشت، عراقی ها در این کار تجربه خوبی داشتند.

۳- از سخنان فرماندهان استنباط می شد که این روش برای ایجاد یک درگیری سنگین و رعب و وحشت در میان نیروهای دشمن اتخاذ نشده است بلکه بعد مسافت بین خطوط تماس خودی و دشمن نیاز به حضور سریع نیروهای موج دوم ، از اردوی خودی را ملزم به استقاده از وسایلی می کرد که این نیروها را به سرعت وارد منطقه درگیری کند و هیچ وسیله ای بهتر از تانک و نفربر وجود نداشت.

۴- حساس بودن کل منطقه عملیاتی ، عراقی ها به منطقه جنوب بیش از سایر مناطق جنگی توجه داشتند و به آن حساسیت نشان می دادند

۷- سازمان رزم

- سازمان رزم خودی:

قرارگاه مرکزی کربلا با چهار قرارگاه فرعی هدایت عملیات را بر عهده داشت

۱. قرارگاه قدس:

به فرماندهی سردار غلامپور و سرهنگ سیروس لطفی: ل ۱۶ زرهی و تی مستقل ۴۰ پیاده از ارتش تی های مستقل ۳۷ نور یا بعثت (۵ گردان) و ۴۱ ثاراله (۷ گردان)

۲. قرارگاه فتح:

به فرماندهی حجة الاسلام ردانی پور و شهید سرهنگ منفرد نیاکی: شامل ل ۹۲ زرهی از ارتش و تی های ۱۴ امام حسین (ع) ۱۸ گردان ۲۵ کربلا ۱۷ گردان و ۱۷ علی ابن ابیطالب (۱۳ گردان)

۳. قرارگاه نصر:

به فرماندهی حسن باقری و سرهنگ حسین حسینی سعدی: ل ۲۱ حمزه تی ولیعصر عج، تی ۸ نجف، تی ۲۱ امام رضا (ع)، تی ۳۱ عاشورا

۴. قرارگاه فجر:

به فرماندهی دکتر مجید بقائی و سرهنگ ازگمی تی ۳۵ امام سجاد، تی ۳۳ المهدی تی ۱۸ جواد الائمه، ل ۷۷ خراسان از ارتش ل ۳۰ زرهی سپاه و ۹ گردان توپخانه از ارتش.

نکته: دلیل عدم حضور تیپ ۲۷ محمد رسول ا... در دو مرحله اول عملیات بر اساس ماموریت محوله توسط شورای عالی دفاع و حضور این تیپ در لبنان بوده است.

- سازمان رزم دشمن:

سپاه سوم ارتش عراق با لشکری تحت امر و تابع خود مسئولیت پدافند این منطقه عملیاتی را به عهده داشت این لشکر ها به ترتیب محل استقرار از شمال به جنوب به شرح زیر بودند.

ل ۶ زرهی شامل تی های ۲۵ مکانیزه و ۱۶ و ۳۰ زرهی - ل ۵ مکانیزه تی های ۱۵ و ۲۰ مکانیزه و ۲۶ و ۵۵ زرهی

ل ۹ زرهی شامل تی های ۳۵ و ۴۳ زرهی و ۱۴ مکانیزه - ل ۳ زرهی تی ۶ و ۱۲ و ۸ مکانیزه

ل ۱۱ پیاده تی های ۴۷ و ۴۸ و ۴۹ پیاده - ل ۱۵ پیاده شامل: تیپ های نا مشخص

در مراحل اول و دوم وسوم عملیات رمضان ل ۹ زرهی و تی مستقل ۱۰ زرهی به همراه چند تیپ پیاده متحمل ضربات سنگینی شدند بطوری که دشمن مجبور گردید لشکر ۳ را برای سومین بار در محل بازسازی کند و ل ۹ زرهی را جهت بازسازی از منطقه خارج کند و لشکری را از غرب به جنوب اعزام نمایند در مرحله پنجم عملیات نیز به ل ۵ مکانیزه ضربات سنگینی وارد شد.

لشکرهایی که از جبهه غرب به جبهه جنوب اعزام شدند.

ل ۱۲ زرهی شامل تی ۲۷ و ۵۰ زرهی و ۴۶ مکانیزه ل ۸ پیاده تی ۲۲ و ۲۳ و ۲۸ پیاده

ل ۴ پیاده تی های ۵ و ۱۸ و ۱۹ پیاده ل ۲ پیاده کوهستانی تی ۲ و ۴ پیاده

ل ۱۰ زرهی تی ۱۷ و ۴۲ زرهی

همچنین تی ۹۴ و ۴۱۸ و ۴۱۹ و ۵۰۴ پیاده تی ۱۰ و ۱۰۱ و ۱۰۴ گارد مرزی و تی ۳۴ زرهی از ل ۱ پیاده

۸ - آمادگی رزم خودی:

طبق ابلاغ قرارگاه کربلا، تاریخ ۱۳۶۱/۴/۲۲ برای آغاز عملیات تعیین شد و همه یگان موظف شدند که ساعت ۲۱:۳۰ به خط دشمن بزنند و با توجه به اینکه مسیر یگان ها تا خط دشمن متفاوت بود، قرار شد تا دو ساعت پیش

از تاریکی هوا حرکت کنند تا در زمان مقرر به خاکریز دشمن برسند.

در آخرین جلسه هماهنگی که با شرکت فرماندهان قرارگاه های عمل کننده برگزار شد، تغییرات سریع زمین منطقه به دست دشمن - که هر روز و با شتاب صورت می گرفت - همچنین کمبود نیرو، تانک و برخی اقلام مهمات، از جمله مشکلاتی بود که فرماندهان قرارگاه ها به آن اشاره کردند. در این جلسه قرار بود آخرین تغییرات در مواضع پدافندی دشمن از روی عکس های هوایی - که یکی از هواپیماهای خودی گرفته بود - بررسی شود اما در بین جلسه خبر آوردند که متأسفانه عکس های هوایی خراب شده است! با این اتفاق، اطلاع از آخرین تحولات در مواضع دشمن میسر نشد.

در این جلسه سرهنگ صیاد شیرازی ضمن بیان این مطلب که این آخرین جلسه قبل از عملیات است، توصیه های لازم را در جهت اجرای عملیات طبق برنامه های تنظیم شده گوشزد کرد.

- محسن رضایی نیز در سخنانی گفت:

یک هفته پیش فکر نمی کردیم که امروز آخرین جلسه ما باشد اما تحولاتی که دشمن طی ۴۸ ساعت گذشته به وجود آورده است ما را به این نتیجه رساند که به امید خدا و توجهات حضرت ولی عصر (عج) فردا شب، عملیات رمضان را شروع می کنیم و همه فرماندهان باید در این فرصت کم باقی مانده، همه کارها را انجام بدهند و تا فردا بعد از ظهر همه امکانات باید آماده باشد و امشب میادین مین باید پاک سازی گردد و معابر باز شود. آنچه که ما را وادار می کند تا زمان عملیات را جلوتر بیندازیم. استفاده دشمن از تاکتیک آب است. دشمن با استفاده از تلمبه های بسیار قوی و آب کانال پرورش ماهی و اروند رود و مسطح بودن زمین، آب را در این منطقه رها کرده و آب، هم به سمت شمال منطقه و هم به سمت جنوب منطقه در حال حرکت است. ما هرچه دیرتر بجنبیم، وضع ناراحت کننده می شود و باید با مشکلات بیشتری این عملیات را به پیش ببریم. عراق با این کار، نیروهای پشت آبگرفتگی را آزاد کرده و در جای دیگر به کار می گیرد. این شرایط حکم می کند که باید با سرعت عمل کنیم. ما باید همیشه آخرین وضعیت دشمن را بدانیم و نسبت به آن مانور کنیم.

۹ - هوشیاری و توان رزمی و مقابله دشمن:

به دلیل اهمیت منطقه برای دشمن و آگاهی از توان رزم رزمندگان اسلام در آزادسازی مناطق اشغال شده توسط رزمندگان، نحوه ی استقرار نیروهای زرهی و مکانیزه از جمله لشگرهای قدرتمند ارتش عراق (که در سازمان رزم دشمن نامبرده شده است)، دشمن توان رزمی دفاعی بالایی را به کار گرفته بود و با ایجاد موانع مصنوعی از جمله موانع مثلثی ها و شیوه های دفاعی مختلف و وجود کانال پرورش ماهی در منطقه از توان مقابله بالایی برخوردار بود و اطلاعاتی که امریکا و کشورهای عربی و غربی از عملیات در اختیار دشمن قرار داده بودند درصد هوشیاری دشمن را بالا برده بود جهت آگاهی بیشتر به نمونه های ذیل می توان اشاره کرد.

- پیش بینی حمله ایران، هشدارها و تهدیدها

قدرت های بزرگ، به ویژه امریکا به دنبال پیروزی های پی در پی ایران در سلسله عملیات های آزادسازی، نگران پیروزی نهایی ایران در جنگ بودند با پیش بینی حمله قریب الوقوع ایران در صدد جلوگیری از موقعیت ایران بودند و به انحاء مختلف هشدار می دادند و تهدید می کردند.

- آسوشیتدپرس به نقل از سخنگوی وزارت خارجه امریکا گزارش داد:

«ایران ده ها هزار سرباز را در طول مرز خود با عراق متمرکز کرده و آماده حمله به عراق است»
رادیو بی . بی . سی نیز در این باره گفت:

«اظهارات اخیر مقامات ایرانی و گزارش های مربوط به نقل و انتقالات نیروهای ایرانی در مرز عراق، باعث نگرانی هایی در مورد حمله احتمالی و قریب الوقوع ایران به عراق شده است.»

- همچنین روزنامه نیویورک تایمز نوشت:

«مقامات امریکایی معتقدند که تعداد زیادی از نیروهای ایران در نزدیکی مرز عراق مستقر شده اند و احتمال دارد در ظرف چند روز آینده به آن کشور حمله نمایند»
این روزنامه به نقل از منابع اطلاعاتی امریکا اعلام کرد که چند لشگر از ارتش ایران برای حمله به شهر بصره موضع گرفته اند. نیویورک تایمز سپس به نقل از مقامات امریکایی افزود:
«آنان (امریکاییان) نهایت کوشش خود را به کار خواهند برد تا ایران را از حمله به خاک عراق منصرف کنند. ولی با وجود این تمام علائم و شواهد حاکی از این است که چنین حمله ای قریب الوقوع است.»
این روزنامه همچنین در تحلیلی به پیامدهای چنین حملاتی در منطقه خاورمیانه و تاثیر آن بر منافع امریکا در منطقه پرداخت:

«حمله ایران به عراق برای امریکا و همچنین برای کشورهای عرب میانه رو در خلیج فارس از جمله کویت و عربستان سعودی که خود را مورد تهدید انقلاب ایران می دانند، مشکلات و مسائل جدی ایجاد خواهد کرد.»

- نیویورک تایمز سپس افزود:

«الکساندر هیگ وزیر خارجه پیشین امریکا در ماه گذشته گفته بود که این خطر وجود دارد که جنگ به کشورهای همسایه ایران کشیده شود و گرچه امریکا در جنگ بین ایران و عراق یک سیاست بی طرفی اتخاذ کرده است ولی

نسبت به نتایج نهایی جنگ بی تفاوت نیست. هیچ در آن زمان به ایران هشدار داده بود که امریکا دارای منافع و دوستانی است که در مواقع خطر از آنان حمایت خواهد کرد. وی گفته بود که ادامه جنگ ایران و عراق برای امنیت منطقه خاورمیانه و همچنین برای منافع غرب در حفظ جریان منظم نفت خلیج فارس عواقب وخیمی خواهد داشت و امریکا نقش موثرتر و فعال تری را برای پایان بخشیدن به جنگ بازی خواهد کرد.»

روزنامه واشنگتن پست نیز درباره حمله ایران به عراق، به نقل از مقامات وزارت دفاع امریکا نوشت:

«۸۰ هزار سرباز ایرانی اکنون در مرزهای ایران و عراق مشغول صف آرایی هستند و ممکن است ظرف چند روز آینده جنگ تازه ای میان ایران و عراق آغاز گردد و اگر تهاجم ایران به پیروزی بینجامد، ممکن است این حملات به سقوط صدام حسین رهبر عراق منجر شود؛ ضمناً پیروزی احتمالی ایران می تواند سایر کشورهای عرب خلیج فارس را در معرض حمله اسلام گرایان ایرانی قرار دهد که در این صورت جبهه جدیدی برای امریکا و متحدانش در منطقه نفت خیز خلیج فارس باز خواهد شد.»

این روزنامه درباره اهداف ایران از حمله به عراق، به نقل از برخی منابع آگاه چنین نوشته است:

« ممکن است هدف عمده و مقدم نیروهای ایرانی، اصلی ترین بندر نفتی عراق یعنی بصره باشد. گرفتن بصره و چندین نقطه دیگر در داخل خاک عراق ممکن است برای ساقط کردن کافی بوده و حمله ایران به بغداد برای سرنگونی صدام را غیر ضروری نماید. اما عده ای از تحلیلگران نیز معتقدند که هدف اصلی ایرانیان به دست آوردن یک اهرم جدی بر عراق برای دریافت غرامت ۱۰۰ میلیارد دلار خود از آن کشور می باشد. حمله ایران ممکن است تعداد بیشتری از کشورهای عرب را به کمک عراق بیاورد و آنها را نیز در جنگ علیه ایران درگیر سازد. مصر هم اکنون مقدار زیادی اسلحه به عراق تحویل داده است.»

۱۰- تشریح عملیات :

عملیات در تاریخ ۶۱/۴/۲۲ با رمز یا مهدی ادرکنی آغاز شد همه یگانها موظف شدند تا ساعت ۲۱/۳۰ به خط دشمن برسند . با تغییرات سریع زمین منطقه به دست دشمن که هر روزه و باشتاب صورت می گرفت همچنین کمبود نیرو، تانک و برخی اقلام و مهمات از جمله مشکلاتی بود که فرماندهان قرارگاه با آنها روبرو بودند.

- مرحله اول :

یگانهای قرارگاه قدس در شمال منطقه عملیات وارد عمل شدند و ل ۱۶ زرهی قزوین از ارتش جمهوری اسلامی در احتیاط این قرارگاه بود به دلیل برخوردنیروها به میدان مین درگیری با تاخیر شروع شد البته خط دشمن شکسته شد و تیپ ثارالله پیشروی کرد اما الحاق آن با تیپ بعثت میسر نشد و با تصمیم قرارگاه خاکریزی از خط خودی تا دژ عراق احداث شد تا جناح راست تیپ ثارالله تأمین گردد. با روشن شدن هوا پاتک های دوشمن آغاز گردید و در ساعت ۱۴ در یک جنگ تن به تن قسمتی از دژ و همچنین قسمتی از خاکریز تازه احداث به تصرف دشمن در آمد بدین ترتیب جناح شمالی مواضع خودی با تهدید جدی روبرو گردید.

برای مقابله با این مسئله یک گردان از تیپ بعثت وارد عمل شد ولی به محاصره دشمن در آمد و تلفات سنگینی رامتحمل شد و دشمن با ۶۰ تانک و نفربر از محور کوشک پاتک سنگینی را آغاز کرد ولی با واکنش به موقع وشجاعانه رزمندگان مجبور به عقب نشینی شد .

- قرارگاه فجر:

یگانهای قرارگاه فجر در سمت چپ قرارگاه قدس نیز در ساعت اولیه با وجود تلاش و شکستن خط و پیشروی های اولیه بامقاومت بیش از حد دشمن روبه رو شده و نتوانستند الحاق کنند تا ساعت ۱۲ روز اول عملیات پس از عقب نشینی در خطوط اولیه مستقر شدند. دشمن ساعت ۱۶ اقدام به یک تکرار کرد ولی با مقاومت نیروهای خودی عقب نشینی کرد و نیروهای قرارگاه فجر ۲۰۰ نیروی عراقی را به اسارت در آوردند و ۱۲۰ تانک و نفر بر را نیز منهدم کردند و به غنیمت گرفتند و نزدیک ۸۰۰ نیروی دشمن کشته و زخمی شدند.

- قرارگاه فتح:

نیروهای قرارگاه فتح هرچند که به میدان مین برخورد کردند ولی با پاکسازی میدان مین موفق به تصرف پاسگاه زید عراق شد و سپس با روحیه مناسب تا ساعت ۲۲ برای تصرف اولین مثلثی دشمن پیش رفت یگانهای قرارگاه فتح با پاکسازی میادین مین با روحیه مناسب به درگیری ادامه داده با سرعت عمل توانستند تا حدود ۲۰ کیلومتر در عمق دشمن تا نهر کتیبان پیشروی کنند.

قرارگاه فتح که با شروع عملیات موفقیت های خوبی را بدست آورده بود از سمت راست با باتک سنگین دشمن مواجه شد و از پیشروی بازماند (تی ۸ نجف در ادامه موفقیت های خود تا انتهای کانال ماهی پیش رفت و پس از طی مسیر چند کیلومتری و درگیری با نیروهای تی ۳۰ زرهی عراق در اطراف نهر کتیبان به سمت شمال حالت پدافندی گرفت ولی برقرار نشدن الحاق از سمت راست موقعیت این یگان نگران کننده بود. فرمانده قرارگاه فتح برای تامین جناح راست فتح دستور داد تا خاکریزی در حد فاصل مثلثی تا خاکریز کانال ماهی احداث شود که دشمن با اجرای آتش شدید همه دستگاه های مهندسی را هدف گرفت و این کار ممکن نشد از سوی دیگر ارتش عراق با تپیی تازه نفس پانک سنگینی را اجرا کردند و ارتباط بین نیروهای پیشتاز و عقبه تاکتیکی قرارگاه فتح را مسدود کرد و نیروهای پیشتاز را محاصره کرد نیروهای قرارگاه فتح که تلفات سنگینی را در محاصره متحمل شدند ناچار به جاده زید - بوبیان عقب نشینی کردند در این مرحله عملیات تیپ ۳ و ۱۰ و ۳۰ زرهی از ل ۶ و تی ۸ مکانیزه از ل ۳ و تی ۴۳ از ل ۹ عهده دار پانک های دشمن بودند.

با توجه به وضعیتی که پیش آمده بود طراحی و اجرای عملیات که در سه مرحله پیش بینی شده بود به هم خورد و قرارگاه مرکزی خود را موظف دید که طرح جدیدی برای ادامه عملیات در نظر بگیرد در مرحله اول عملیات از ۲۲ تیر تا شروع مرحله دوم عملیات ۷۱ تانک و نفر بر به غنیمت گرفته شد ۸۵ تانک و نفر بر و ۱۲ توپ منهدم شد و ۲۷۰۰ تن از نیروهای دشمن کشته یا زخمی شدند و حدود ۸۳۰ تن نیز به اسارت در آمدند.

- مرحله دوم:

در تاریخ ۶۱/۴/۲۵ شروع شد و قرارگاه کربلا برای اجرای مرحله دوم عملیات رمضان تغییراتی در طرح مانور منطقه عملیاتی و سازمان رزم نیروها به وجود آورد قرارگاه نصر عهده دار اجرای عملیات در منطقه قرارگاه فتح شد با این

تفاوت که در مرحله اول هدف عبور از پل اول کانال ماهی و نفوذ به عمق خاک عراق بود ولی در مرحله دوم هدف اصلی گسترش سر پل بدست آمده در مرحله اول ، (حد فاصل دژ خودی تا جاده بوبیان زید) تا کانال ماهی بود. مقاومت شدید عراقی ها ، حجم آتش و پیچیدگی مواضع دشمن برای فرماندهان غیرمنتظره بود. نیروهای قرارگاه نصر به منطقه عملیاتی فتح اعزام شدند. فاصله دو روزه بین مراحل اول و دوم دشمن کلی موانع مین های جدید و خاکریزهای فرعی در منطقه ایجاد کرد این مرحله با حجم شدید آتش بار دشمن و پیچیدگی موانع باعث شد تا قرارگاه نصر به اهدافش نرسید ولی به جنگ افزارهای دو طرف خسارتهای زیادی وارد شد تجهیزات و امکانات عراق سریع جایگزین شدن، فرماندهان ما برای جایگزینی جنگ افزارهای منهدم شده در مزیغه بودند. جنگ با عراق بیشتر با تانک ، آتش شدید و موانع و خاکریزهای غیرقابل عبور بود تا نیروهای پیاده.

در این مرحله تمامی یگانها علی رغم موفقیت‌های اولیه با آتش و پانک های سنگین مجبور به عقب نشینی شدند در این مرحله ۱۷۰۰ تن از نیروهای دشمن کشته یا مجروح شدند و ۱۱۵ تانک و نفربر ۱۵ خودروی عراقی منهدم و ۱۰ تانک نیز به غنیمت گرفته شد و حدود ۲۰ نفر اسیر شدند.

- مرحله سوم:

۶۱/۴/۳۰ قرارگاه فتح اجرای تلاش اصلی و قرارگاه فجر اجرای تلاش فرعی عملیات را بعهده داشتند قرارگاه فتح ضمن پیشروی و انهدام دشمن حدود ۱۳ کیلومتر از ضلع شرقی کانال ماهی و آب گرفتگی منطقه به طرف انتهای کانال ماهی در اطراف نهر کتیبان را تصرف و با قرارگاه فجر الحاق کرد قرارگاه فجر ضمن درگیر نگه داشتن دشمن در شمال منطقه توانست موضع مثلثی شکل اول و خاکریزی را که در مراحل قبل در این منطقه احداث شده بود تصرف و تکمیل کند تا ضلع شمالی قرارگاه فتح تامین گردد. تدبیر ویژه فرماندهی قرارگاه شرکت ندادن قوای زرهی بود چون شواهدی از قصد دشمن برای پانک سراسری بود و هنگام درگیری تشخیص وسایل زرهی خودی از دشمن مشکل بود لذا فرماندهی دستور داد هر نوع وسیله زرهی را که در منطقه دیدند هدف قرار بدهند.

- مرحله سوم در حالی آغاز شد که :

- ۱- آبگرفتگی در منطقه بوبیان گسترده تر شده بود و خطر نفوذ آب به منطقه خودی وجود داشت .
- ۲- تغییرات عمده ای در زمین منطقه به وسیله مهندسی عراق ایجاد شده بود.
- ۳- یگانهای عراقی زبده ای از جبهه غرب به این منطقه منتقل شده بودند.
- ۵- صدام با حضور در منطقه عملیاتی به فرماندهان اولتیماتوم داد که حداکثر طی ده روز منطقه از دست داده را باز پس بگیرند.

- مرحله چهارم:

از ویژگی های مرحله چهارم عملیات رمضان کاهش تعداد نیروهای عمل کننده تغییر زمین و محدودیت آن نسبت به مراحل قبلی بود قرارگاه کربلا به این جمع بندی رسید که در هر سه مرحله قبلی عملیات در زمینی انجام گرفت

که با توجه به ارزش فراوان آن حساسیت دشمن را به شدت بر می انگیزد و در حقیقت به نقطه قوت دشمن حمله می شد نیروهای خودی به رغم صدمات وارده بر دشمن و صرف زمان طولانی برای احداث خاکریز موفق به نگه داری مواضع متصرفه نمی شدند فرماندهی برای رفع این مشکل شلمچه را برگزید که در دو محور شمالی در پل سوم کانال ماهی تاکوت سواری و در محور جنوبی حد فاصل تقاطع نهر خین و نهر دویچی تا نوک کانال ماهی عمل کنند ساعت ۲۳/۴۰ عملیات، با حرکت گردان های خط شکن سپاه آغاز شد در وهله اول خط اول دشمن را شکستند محدود بودن زمین منطقه وجود انواع موانع از قبیل انواع سیم خاردار و میدان مین متمرکز و انبوه آتش توپخانه و فشار رده های بعدی ارتش عراق مانع پیشروی یگانها شد.

- مرحله پنجم :

سرانجام عملیات در ساعت ۲۱:۳۰ مورخه ۶/۵/۶۱ آغاز شد یگانهای سپاه و ارتش ضربات سنگینی به دشمن وارد نمودند و دشمن با دادن تلفات انسانی و انهدام تعداد زیادی از تجهیزات خود مجبور به عقب نشینی شد لیکن نیروهای خودی به دلیل برخورد با میادین مین و از دست دادن زمان و پاتک شدید و آتش سنگین دشمن نتوانست در جناحین الحاق برقرار نماید به همین دلیل از نظر انهدام نیرو برای ما پیروزی بزرگی بود ولی در این مرحله به اهداف از پیش تعیین شده نرسیدیم.

۱۱- نتایج عملیات:

تصرف ۴۰ کیلومتر مربع از جمله پاسگاه زید

۴ لشکر و ۳ تی زرهی دشمن بین ۲۰ تا ۶۰٪ منهدم شد و ۹ تی پیاده دشمن بین ۲۰ تا ۱۰۰٪ خسارت دیده و تلفاتی را متحمل گردیدند در مجموع بیش از ۱۰۰۰ تانک و نفر بر دشمن ، تجهیزات و وسیله های بسیاری دیگر منهدم شدند، حدود ۷۰۰۰ تن از نیروهای دشمن کشته و ۱۳۱۵ تن اسیر شدند.

عملیات رمضان در بعد نظامی فراتر از توانمندی های ایران بود و عمدتاً "می بایست به عنوان یک تجربه نصب العین مرحله جدید جنگ می شد به عبارت دیگر عملیات رمضان خاطر نشان می ساخت که با تغییر زمین نبرد و نیز اتخاذ استراتژی دفاع مطلق از سوی دشمن، استمرار جنگ نیازمند شرایط جدیدی به شرح ذیل است که بدون در نظر گرفتن آنها نتایج مطلوب حاصل نخواهد شد.

۱- فراهم آوردن تمامی شرایط و لوازم پیشروی

۲- افزایش توانائی مهندسی

۳- گسترش سازمان رزم بطور کلی به صورتی که با طولانی شدن جنگ و درگیری امکان و توانایی ادامه نبرد با دشمن را از دست ندهیم .

۴- گسترش سازمان یگانهای زرهی به منظور امکان ادامه جنگ در روشنائی روز و رویارویی با نیروهای زرهی دشمن.

- خاکریز سرنوشت ساز:

حدود صد متر از تکمیل خاک ریز مانده بود که هوا روشن شد. دشمن نیروها و تجهیزات را چند برابر کرد. اگر موفق می شد جلوی کامل شدن خاک ریز را بگیرد، می توانست با نیروی زرهی کار را تمام کند ده دستگاه تانک آورده بود، حدود یک کیلومتری روبروی این شکاف قرار داده بود تانک ها به نوبت این صدمتر را با تیر مستقیم می زدند چند گروه توپخانه و کاتیوشا نیز هم زمان آن جا را می کوبیدند. راننده لودر از فرط خستگی از حال رفت و به پایین افتاد فوراً دور و برش را گرفتند آبی به صورتش زدند. کس دیگری نبود جایش را بگیرد. بلند شد کارش را ادامه داد. چند دقیقه بعد گلوله ی توپی لودرش را آتش زد راننده را ، که زخمی شده بود فرستادند عقب ، چند دستگاه مهندسی با راننده از راه رسیدند و خاک ریزها را به هم وصل کردند نزدیک به ظهر کار تمام شد. خاکریزی که ۹۹۰۰ متر آن را هشت ساعته در شب زده بودند تکمیل صدمتر باقیمانده اش پنج ساعت طول کشید احمد کاظمی فرمانده تیپ ۸ نجف اشرف ، هم آمده بود کمک کند تا صد متر خاک ریز به هم وصل شود از نیروهای تیپ چند راننده ی نفربر ، لودر، بولدوزر، داوطلب انتخاب کرد. نفربرها باید توی آن صدمتر مقابل دید دشمن ، دورانی چپ و راست حرکت می کردند تا گردو خاک شود و دشمن نتواند شکافت را خوب ببیند.

بلندگویی دستش گرفته بود و وسط آن صدمتر چپ و راست می دوید ، داد می زد، نفربر گردو خاک کن، لودریل بزن، بیل را بالا ببر، باریک الله لودر، آفرین لودرچی. نفربر گرد و خاک کن، گرد و خاک کن. صحنه غریبی بود. همه سینه به سینه تانکهای دشمن جسورانه در پی تکمیل خاکریز بودند. رضا حبیب الهی فرمانده نیروی مهندسی که به قرارگاه آمده چشمانش مثل هلو شده بود. قرمز و باد کرده انگار می خواستند از حدقه در بیایند دو روز بود خوابیده بود از بس گرد و خاک و دود روی مژه هایش نشسته بود مژه هایش به هم چسبیده بود لباس ها و صورتش پراز گردو خاک و دود و باروت بود قیافه اش غیرطبیعی شده بود.

- سخن شهید همت درباره عملیات:

ضرباتی که ما در عملیات رمضان و در جبهه شرق بصره به دشمن زدیم از حیث گستردگی و شدت در طول جنگ بی سابقه بود برای شما فقط یک مثال می زنم در مرحله سوم این عملیات فقط طی یک شب تا به صبح حداقل آماری که گرفتیم بالای ۳۷۰ دستگاه تانک سپاه سوم ارتش عراق با آرپی جی زده شده و توسط همین بسیجی های پاک منهدم شد. شاید دیگر تبلیغات جنگی در نظر عده ای لوث شده بود یعنی وقتی تلویزیون این میزان آمار انهدام زرهی دشمن را اعلام می کردند بعضی ها فکر می کردند این آمار صحت ندارد ولی خود ما در آنجا حضور داشتیم و با چشم هایمان دیدیم که بالای ۳۷۰ دستگاه تانک دشمن منهدم شد میزان انهدام ماشین جنگی دشمن قیامت بود بسیاری از نیروهای دشمن از بین رفتند آن نتیجه اصلی را که می خواستیم از عملیات رمضان بگیریم ، نگرفتیم اما زمینه انتقال ریاست هشتمین دوره ی جنبش عدم تعهد برای ۴ سال به صدام و تشکیل کنفرانس عدم تعهد در بغداد را از بین بردیم به علاوه روند توطئه آمریکا برای انحراف اذهان ملتمان از جنگ علیه صدام به جبهه ی اعراب و اسرائیل را هم با شکست مواجه کردیم.

- خاطره از عملیات:

در شب شروع مرحله سوم عملیات رمضان تیپ ۲۷ محمد رسول ... آمادگی ورود به عملیات را نداشت از همین رو قرار شد وارد عمل نشود. همت و همراهان وی شب را در محل قرارگاه سپری کردند و صبح روز بعد چهارشنبه

۲۳ تیر ماه شماری از عناصر اطلاعات عملیات تی ۲۷ جداگانه و سوار بر موتور سیکلت رهسپار منطقه عملیاتی رمضان شدند و همت نیز به همراه ۹ تن از رده های ستاد سوار بر یک دستگاه وانت توپوتا به سوی منطقه موصوف عزیمت کرد.

آنان پس از رسیدن به پاسگاه زید که شب گذشته توسط رزمندگان اسلام آزاد شده بود به سوی شمال کانال پرورش ماهی رفتند تا منطقه ای را که نیروهای قرارگاه فتح تیپ ۱۴ امام حسین و تیپ ۱ لشکر ۹۲ زرهی ارتش به تصرف خود در آورده بودند شناسایی کنند غافل از آنکه نیروهای ارتش عراق ساعتی قبل از رزمندگان قرارگاه فتح را وادار به عقب نشینی کرده بودند و ضمن پیشروی قصد باز پس گیری منطقه از دست رفته را داشتند جعفر جهروتی زاده مسئول واحد تخریب تی ۲۷ یکی از آن گروه ۱۰ نفره ی سرنشینان وانت توپوتایی که به سوی شمال کانال ماهی می رفتند می گوید ما ده نفر بودیم (حاج همت ، رضا دستواره ، اسماعیل قهرمانی ، نصرت اله قریب ، بنده و ...)

سوار یک وانت توپوتا بودیم به ما گفته بودند نیروهای تی ۱۴ امام حسین حدود هفده ، هجده ، کیلومتر پیشروی کرده و خودشان را به نهر کتیبان در شمال کانال پرورش ماهی رسانده اند مسیر ما به طرف شمال کانال تلمبه خانه ای بود که آب کتیبان را به داخل کانال پمپاژ می کرد. کمی که پیش رفتیم دیدیم که لوله تانک ها و تفنگ های ۱۰۶ رو به سمت جاده آرایش گرفته و دارند به سمت نیروهای خودی شلیک می کنند. تعجب کردیم از حاج همت پرسیدم اینها که هستند؟ حاجی گفت : باید بچه های زرهی امام حسین باشند گفتم دلیلی نداره که اینها رو به این طرف پدافند کنند چشم مان که به انبوه تجهیزات تانک و ادوات افتاد حاجی به راننده اش محمد حسن صیاد گفت صیاد نگه دار ماشین توقف کرد، پیاده شدیم به طرف خاکریزی در آنجا رفتیم تا بلکه سر از وضعیت منطقه در بیاوریم در همان لحظه یک دستگاه استیشن توپوتا لندکروز را دیدیم که به سرعت به سمت خاکریز ما می آید. از خاکریز جدا شدیم ، رفتیم و با علامت جلوی آن را گرفتیم تا وضعیت منطقه را از سرنشینان این خودرو جويا شویم ماشین ایستاد سه نفر سرنشین داشت جلوتر که رفتیم دیدیم هر سه عراقی اند و روی سردوش شان درجه افسری نصب شده هر دو طرف از دیدن یک دیگر دستخوش تعجب شدند آنها مسلح بودند. درحالی که بین گروه ده نفری ما تنها حاج همت بود که یک قبضه کلت به کمر بسته بود تا ما فارسی حرف زدیم راننده عراقی پای خود را روی پدال گاز فاش داد ماشین از جا کنده کشد و به سرعت برق در رفت با سرو صدای ما و ماشینی که از معرکه گریخت ، عراقی هایی که آن طرف خاکریز داخل سنگرها بودند از سنگرهایشان بیرون آمدند سروصدا، آنها را متوجه وخامت اوضاع کرد تازه فهمیدیم آنها آنجا را از بچه های قرارگاه فتح باز پس گرفته بودند و ما در قلب نیروهای دشمن هستیم بی درنگ به سمت توپوتای خودمان رفتیم در این گیرودار تنی چند از نظامیان عراقی به طرف نفربرها یشان می رفتند تا پیش از خارج شدن ما از منطقه راه را بر ماشین ما ببندند و دستگیرمان کنند صیاد استارت زد و وانت روشن شد سربازان عراقی داشتند دوان دوان به طرف ما می آمدند دستپاچه فریاد می زدند قف ، قف (ایست ، ایست) مصیبت وقتی بیشتر شد که دیدیم ماشین نمی تواند از خاکریزی که در مقابل ما بود عبور کند و بچه ها سریع از وانت پریدند پایین همه با هم ، دستپاچه و پر زور ماشین را هل دادیم و صیاد گاز داد و در یک چشم به هم زدن آنجا را ترک کردیم. پانصد ، ششصد متر که از خاکریز فاصله گرفتیم سربازان عراقی شروع به تیراندازی کردند اما به خواست خدا آسیبی ندیدیم و دور شدیم و حاجی هیجان زده به آنها نگاه می کرد و از ته دل می خندید.

۱۲- بازتاب داخلی و خارجی عملیات:

- در ساعت اولیه شروع عملیات رمضان ، رونالد ویلسون ریگان رئیس جمهور امریکا به محض دریافت تایید خبر آغاز حمله ی ایران رهبران کنگره و سنای آمریکا را به حضور پذیرفت ریگان در این ملاقات گفت:

تهاجم نیروهای ایران به خاک عراق می تواند تمام منطقه خاور نزدیک را به خطر بیندازد. در پی دیدار فوق العاده رهبران سنا و کنگره آمریکا با ریگان کاخ سفید امروز پنج شنبه ۲۴ تیرماه ۱۳۶۱ با انتشار بیانیه ای ضمن ابراز نگرانی از آغاز حمله ایران به خاک عراق به کشورهای حوزه جنوب خلیج فارس پیشنهاد کرد که برای حفظ امنیت در منطقه با امریکا مشورت کنند.

جمعه ۲۵ تیر ۱۳۶۱ در پی گذشت دو روز از آغاز عملیات رمضان دولت های عربی منطقه کمک های نظامی تازه ای را روانه عراق کردند شیخ نشین کویت که همچنان دربندره های خود محمولات نظامی را برای ارتش عراق تخلیه و حمل می کرد امروز نیز یک فروند کشتی به نام " الفیر " حامل تجهیزات نظامی برای عراق را در ساحل خود جای داد همچنین از کویت ۶ دستگاه تریلر حامل تجهیزات نظامی به سوی مرز عراق فرستاده شد.

روزنامه واشینگتن پست " امروز از قاهره گزارش داده است که جمهوری عربی مصر با هزینه امارات متحده عربی تجهیزاتی از " انواع مهمات، لوازم یدکی و تانک های تی ۶۲ شوروی و موشک های زمین به هوا ساخت انگلیس، به عراق ارسال نموده اند " این موشک ها نخستین بار است که در اختیار عراق گذاشته می شود. شنبه ۲۶ تیر ۱۳۶۱ امروز نیز ۶۲ دستگاه تریلر حامل مهمات و تجهیزات نظامی از کشور های عربی همسایه عراق وارد این کشور شدند. ۳۳ دستگاه از این تریلرها از مرز تویسیب کویت و ۲۹ دستگاه از نقطه مرزی "عرعر" عربستان سعودی وارد خاک عراق شده اند.

- روزنامه فرانسوی لوموند و لوماتن دردو مقاله جداگانه وضعیت جمهوری اسلامی را با توجه به اوضاع کنونی جنگ بررسی کردند لوموند در این باره نوشت:

سقوط صدام آغاز شده است و این واقعیتی است که آمریکا را به وحشت انداخته است. این حوادث نشان از ثبات انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی دارد.

- روزنامه لوماتن نیز نوشت:

خون علیه فساد پیروز شده است رژیمی که در مقابل این همه کوشش اجنبیان برای بی ثبات کردن آن مقاومت کرده ، رژیمی که مهاجمان عراقی را سرکوب و آنها را به عقب نشینی وادار نموده ، رژیم ایران است که با قاطعیت هرچه تمام تر بیش از پیش اظهار وجود کرده و نظرش را درباره مسائل مشترکی مانند نفت و غیره به کشور های منطقه به ویژه عربستان سعودی تحمیل می کند و اکنون سنگینی وزنه جمهوری اسلامی ایران و منطقه خلیج فارس محسوس است.

- خبرگزاری فرانسه نیز گزارش داد:

« عملیات اخیر نیروهای ایران در خاک عراق که به روشنی بیانگر تغییر وضعیت نظامی جنگ به نفع ایران پس از ۲۲ ماه نبرد است، واین دولت مردان امریکایی را به وحشت انداخته است. آنان با نگرانی تمام از به مخاطره افتادن منافع خود در این منطقه، تحولات اخیر در جنگ ایران و عراق را به دقت تحت نظر دارند.»

- رسانه های آلمانی نیز به تفصیل اخبار عملیات رمضان را منعکس کردند. رادیو آلمان گفت که هدف بعدی عملیات ایران، تصرف بصره و پیشروی به سوی بغداد خواهد بود. شبکه اول تلویزیون آلمان با پخش خبر عملیات رمضان گفت:

«اشتباه صدام در حمله به ایران نه تنها امروز وی را نگران کرده است، بلکه قدرت ایران همسایگان را نیز در خلیج(فارس) به لرزه انداخته است.»

- همچنین روزنامه "زوددویچه سایتونگ" با اعلام خبر آغاز عملیات جدید ایران نوشت: «نه تنها درخواست غرامت، از هدف های صلح ایران است، بلکه بازگشت رانده شدگان عراقی و اسرای عراقی به وطنشان از اهداف دیگر به شمار می رود.»

جهت شادی ارواح طیبه شهدای عملیات رمضان صلوات

منابع و مأخذ

- ۱- مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس (مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ)
- ۲- سازمان حفظ آثار و نشر ارزشهای مقدس و بسیج و معاونت روایتگری